

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 9
 Tilleggsspørsmål nr.
 Emne: Sauving
 Oppskr. av: Isak Selbekk
 (adresse): Selbekken

Fylke: Sør Trøndelag
 Herad: Sensvik
 Bygdelag: Sensvik
 Gard: Selbekken
 G.nr. 88 Br.nr. 2 og 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Den laiver enda litt hist og her på de gårdar som har høvelig laivskog i nærheten og folkhjelp til arbeidet. For ca. 50 år tilbake var det mest vanleg å ta laiv på de fleste gårdene, men nå er det bare på enkelte gårde at laivet reknes som almindelig arbeid for og ikke bare som nødfor. For 30-40 år tilbake ekket det ut med laivvinga på mange av gårdene i leigda.

Det var mest straks etter slakten at en tok fall på å laive. Tildels også longer ut på høstene, men ikkje etter at det gylnet. De beste og mest berikete laivsorter er beik, rogn, asp og older. Laivarbeidet kalltes som regel å sjøre laiv.

Som redskap blev mjøttel laivsigd, hakkekniv, tollekniv og ellus iymse andre "hårmeaker". Åa rispe laiv med handa har vout lite brukt her i leigda.

En tar lauv både av trær som blir
hogd ned og ellers av rotskær og av
rotfesta trær. Bjørk i innmarka
blir ofte rotskær, tildels også knust,
haert tredje eller fjerde år.

Lauret blir som regel skåret
dagfritt og bærnet sammen i kjerner
og hvis det ikke er altfor langt fra
gården straks kjørt hjem og satt opp
i ledige uthusrom til tork. Lauvtjør
blir også satt på staur likesom
kornbænn til tørking og da kjørt
eller båret i hus når det var tørt.
Lauvtjør blir også hengt opp i trær
når det hører til slikt. Helst
skal lauret tørkes i skygge for ikke
å bli "sprikt" "skart" så det brytes av
æmmer hansenninga.

Det blir også tildels laget lauvstakk
og den er omtrent som en høistakk.

En god festel stang i midten og et
æmnerlag av knister og reis.

Kjerne må legges med toppen mot
midten og helle litt til mot ytterkanten
så vatnet rinner bort. En legger
oppå som bukke (krage) et lag med
nover eller pap med et fordekk
øvert. Uttenpå lauvstakken var
det ikke brukt noe dekke.

Det var mest vanlig å legge
omtrent 200 lauvtjør i samme
stakk.

I gamle dage rekmed en mest i tjü og 6 tjü på et storhündre (120 stk.)

Spelåuv blev også i rjense hione raket sammen og tørtet på bakken og da brükt mest som nödför.

När det er lange avstander blir lauvskurene frakket heim på vinturför i likhed med eitelätt = höiet. För det korte veier blir det kjørt heim straks. På bestlöse bruk blev lauvet båret på ryggen i körsvei eller körebäng. Borene var for karer 15-20 kjirr. Kvinnebeyd 10-12 stk. Sämdignad med skanke - eller transportarbeid er ikke brükt her i bygda.

Det blev tatt lauv både i innmarka og i eitmarka, alt eftersom tilhövet med lauvskogen er.

Arbeidsfordelingen mellem karer og kvinner berodde mest på hvem som var mest iherdig og hadde størst nidkjrhed for hüsdyrene og föringa.

Ofte var det så at karerne felle treerne ned og kvinnerne skar av lauvet.

Herdan lauvet blir opbevart heimre beror meget på om de var lite eller god plass i hüsene. Tört lauv blir oftest pakket sammen i stabber likesom höiet for ä spare på rommet. För det bare dogläust legger en det langs veggene i löa for at det ikke skal mögne og ta skade.

Det er mest småfe - sauer og gjeter - som får lauv. Et halvt kjøres pr. djei de gange daglig med litt tilskud av hoi er vanlig foring.

Sauer av rogn, beirk, asp og older rekner en for godt for.

Almskog er det ikke her; men det er rispek oldulauv til grisen og en sanker det i sekker eller bøtter. Best er det når en lager det til sörpe i melvelling.

Det vanlige lauvarbeide på gårdene varte et par-tre dage og optil en ukas tid. Follislauring har ikke vært brukt her i bygda.

Sauer som rakes sammen på bakken kaller en for raketlauv - til dels sopelauv. Det er mest lauv av asp og rogn som blir raket sammen.

Redskapet til lauvskoring er mest hoi - hammers.

Takelauv må helst tages doggfritt. Det blir transportert i sekker eller lignende emballasje.

Det er mest kvinner og barn som gjør dette arbeide. Hinnen blir raketlauvet spredt på laugute og andre ledige plasser for å tønes for det lagres til vinters eller til vårknipa kommer.

Djrene får lauvet blandet med annet for dels som sörpe med mel.

V 5

Raklaviv var anseet for å ha mindre forærdi enn skåret laviv. Det blev mest brukt som nødfor for å lerge husedyrene over «vår = knipa». Det blev ikke brukt innen siste verdenskrig.

Det er nu c.a. 20-30 år siden det blev ombrekk sluttet med lavvinga her i leigda.

Om hvordan lavvinga foregår i leigda idag må en si at det er nesten leart minnerne igjen ifra denne gode og nyttige tradisjon ifra mors og mormors tid.

I den eldste tid som en hørte om var det en iekreant lov og en fast regel at alt som kunne berukes til mat for enten folk eller husedyr skulle det taks vare på og ietnyttis på aller beste måte. De gamle uknet ikke så nøie på om dette eller hint lonke sig.

Alslaks matvare var av de fleste gamle folk uknet som en direkte gave ifra den almektige Guds skaperhann, og derfor blev alslaks mat respektet som noget helligt.

Det var således en selvfølge at også hvert grasstia og hver lavivbusk blev tatt vare på og nytte på aller beste måte.

Nu til dags er denne gode, gamle tradisjon nesten ietværet.

41 6

Og så er den permanente mangel på arbeidshjelp på gårdene en direkte årsak til at det er umulig å vinne over all arbeidet, og å få lunge og utnytte alt det som ifra naturens hånd er lagt tilrette for folket.

Sauvingen er også blevet en av de tapte muligheter for den nyere tids nytte og arbeidsglæde.

Når mor og morner sto ut med lauvsjøing og bar på sin rygg lauvbær så store som små høilass og svelten piblet og andt av deres furette kinder og knapp da var de lykkelige glade over at deres arbeide og stov lykkedes så godt.

Vi minnes ennå idag disse gamle arbeidets hodens menn og kvinner med en hjertelig takk for alt.

Sensvik 22de mai 1948

Frank Selbok (74 år)

1690

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING